

meeting may not be invalid, including: insignificance of the destruction during the decision damage to the participants due to the adoption of the contested decision.

On results an analysis and generalization of judicial practice in the cut of decision of corporate spores contradictions are set in positions of courts to law enforcement, in this connection recommendations are offered in relation to the improvement of current legislation that in turn will assist forming of the only going near application of corporate norms by courts.

Keywords: general meeting; decisions of the general meeting; invalidity of the decision of the general meeting.

Świeczkowski Jarosław

POSTĘPOWANIE GRUPOWE – MODEL OPT-IN, CZY OPT-OUT?

УДК 347.9

Ustawodawca polski mając na celu przyspieszenie rozpoznawania spraw w procesie cywilnym wprowadził ustawą z dnia 17 grudnia 2009 r., o dochodzeniu roszczeń w postępowaniu grupowym¹ możliwość rozpoznawania spraw na rzecz wielu powodów w jednym postępowaniu. Ustawa wprowadza przy tym warunki dopuszczalności postępowania grupowego określając, że jest to postępowanie cywilne, w którym grupa minimum 10 osób dochodzi roszczeń jednego rodzaju opartych na tej samej podstawie faktycznej. Ograniczono też stosowanie ustawy o postępowaniu grupowym do dochodzenia roszczeń z tytułu odpowiedzialności za szkodę wyrządzoną przez produkt niebezpieczny, z tytułu czynów niedozwolonych, z tytułu odpowiedzialności za niewykonanie lub nienależyte wykonanie zobowiązania umownego lub z tytułu bezpodstawnego wzbogacenia, a w odniesieniu do roszczeń o ochronę konsumentów także w innych sprawach. Ponadto jest wyłączone dochodzenie roszczeń o ochronę dóbr osobistych, z wyjątkiem roszczeń wynikających z uszkodzenia ciała lub wywołania rozstroju zdrowia, w tym roszczeń przysługujących najbliższym członkom rodziny poszkodowanego, zmarłego wskutek uszkodzenia ciała lub wywołania rozstroju zdrowia. Wprowadzono też ograniczenia w zakresie możliwości skorzystania z postępowania grupowego w przypadku dochodzenia w roszczeń pieniężnych wynikających z uszkodzenia ciała lub wywołania rozstroju zdrowia,

1 Tekst jednolity Dziennik Ustaw z 2020 r., poz. 446.

w tym roszczeń pieniężnych przysługujących najbliższemu członkowi rodziny poszkodowanego, zmarłego wskutek uszkodzenia ciała lub wywołania rozstroju zdrowia. Do możliwości żądania jedynie żądania ustalenia odpowiedzialności pozwanego za określone zdarzenie lub zdarzenia.

Przystąpienie do grupy dochodzącej roszczeń w postępowaniu grupowym nie jest obligatoryjne, albowiem wszczęcie postępowania grupowego nie powoduje wyłączenia możliwości samodzielnego dochodzenia swych roszczeń przez osoby, które nie przystąpiły do grupy lub z niej wystąpiły.

Powództwo jest wytaczane przez reprezentanta grupy, który prowadzi postępowanie we własnym imieniu, ale na rzecz wszystkich członków grupy. Nie oznacza to jednak, że pozostali członkowie grupy winni pozostawać bierni. Strona powodowa w postępowaniu grupowym oparta jest na modelu opt-in, który zakłada, że grupa zostaje utworzona poprzez wyraźne oświadczenia podmiotów uprawnionych o woli objęcia ich danym postępowaniem grupowym, a także skutkami tego postępowania zarówno materialnoprawnymi, jak i w sferze prawa procesowego. Reprezentowanie grupy przez jednego z jej członków powoduje, że podmiot ten, uzyskuje pozycję wiodącą mającą dawać rękojmię należytego sprawowania swej funkcji [1, c. 315], występuje w procesie w roli strony w znaczeniu formalnym. Prowadzi on postępowanie w interesie wielu osób, które znajdują się w podobnej sytuacji prawnej, które to osoby, poprzez to, że są rzeczywistymi podmiotami spornego stosunku prawnego oraz poprzez ich przynależność do grupy, występują w procesie wyłącznie w roli strony w znaczeniu materialnym [2, c. 189]. Członkowie grupy są związani wydanym wyrokiem [3, c. 82].

Efektywne prowadzenie postępowania przez reprezentanta grupy nie oznacza, że pozostali członkowie grupy pozostają bierni. Efektywne prowadzenie postępowania wymaga często ścisłej współpracy reprezentanta grupy ze wszystkimi jej członkami i to zarówno jeszcze przed wniesieniem pozwu grupowego, jak i w trakcie procesu. Ponadto członkowi grupy, oprócz złożenia oświadczenia o przystąpieniu do niej obowiązani są w szczególności do złożenia dokumentów lub innych dowodów potwierdzających przynależność do

grupy. Ponadto członek grupy może być przesłuchany w postępowaniu grupowym w charakterze strony, zaś cofnięcie pozwu, zrzeczenie się lub ograniczenie roszczenia oraz zawarcie ugody. W praktyce też członkowie grupy uczestniczą na bieżąco, każdy w odpowiedniej części, w kosztach postępowania, które formalnie ponosi reprezentant grupy.

Wspomniane przyczyny powodują, że wiele osób, którym przysługują roszczenia o stosunkowo niskiej wartości jednostkowej rezygnują z ich dochodzenia w postępowaniu grupowym kształtowanym według modelu opt-in, co nie pozwala na osiągnięcie przez postępowanie grupowe założonych skutków prewencyjnych w stosunku do pozwanych, albo też skutki te są znacznie niższe od oczekiwanych. Korzyści po stronie powoda spowodowane rezygnacją z wytoczenia powództwa grupowego przez wielu uprawnionych nie zniechęca do zachowań, które powodują wyrządzenie szkody, zwłaszcza o stosunkowo niewielką, wielu podmiotom (ang. Small claims lub mass claims [4, c. 4].

Wspomniana, wymagana aktywność członków grupy, ale także szereg innych przyczyn, które nie zostały przedstawione, ze względu na ramy niniejszej publikacji, powodują, że postępowanie grupowe w Polsce nie cieszy się szerszym zainteresowaniem, odmiennie aniżeli w państwach systemu common law, w których postępowania te są popularne [5, c. 762-783]. Być może jedną z przyczyn takiego stanu rzeczy jest oparcie przez polskiego prawodawcę postępowania grupowego na modelu opt-in, zamiast przyjęcia modelu opt-out.

Obowiązujące w państwach europejskich systemy prawne przewidują różnorodne systemy zbiorowego dochodzenia podobnych roszczeń. Część przyjęła rozwiązania oparte na modelu opt-in, inne zaś, jak w szczególności prawodawstwo szwedzkie, francuskie, czy włoskie przyjęło uregulowania oparte na modelu opt-out. Model opt-out zakłada bowiem, że członkami grupy są wszystkie osoby, które spełniają określone kryteria (np. brały udział w jednym zdarzeniu). Osoby te obejmują skutki wydanego w postępowaniu grupowym wyroku bez konieczności składania jakichkolwiek oświadczeń, chyba że wyrażnie się temu sprzeciwia, a zatem w modelu opt-out podmioty, którym przysługuje określone roszczenie stają się – automatycznie

– członkami grupy, chyba że złożą oświadczenia, że chcą być z tej grupy wyłączone i nie podlegać skutkom wydanego w postępowaniu grupowym wyroku [6].

Postępowanie grupowe oparte na modelu opt-out może zapewnić skuteczniejszą ochronę prawną wszystkim poszkodowanym w szczególności w razie zbiorowego dochodzenia roszczeń związanych z ochroną konsumentów lub z naruszeniem prawa konkurencji (także roszczeń mikro-małych i średnich przedsiębiorstw), jednakże model opt-out uważany bywa również za zwiększający ryzyko nadużyć związanych z postępowaniem grupowym, wykorzystywanym np. w wytaczanie oczywiście bezzasadnych powództw w celu doprowadzenia do zawarcia ugody – ang. *blackmail settlement*) [7, c. 4]. Niebezpieczeństwo takie dostrzegł również Parlament Europejski, który w rezolucji z dnia 2 lutego 2012 r., pod tytułem „W kierunku spójnego europejskiego podejścia do zbiorowego dochodzenia roszczeń” [8] wskazał, że europejskie podejście do zbiorowego dochodzenia roszczeń powinno opierać się na zasadzie opt-in. Równocześnie argumentem przemawiającym za oparciem postępowania grupowego na modelu opt-out przemawia to, że prawa do sądu nie należy rozumieć wyłącznie jako formalnego uprawnienia każdej osoby do wszczęcia akcji sądowej, ale także jako zapewnienie przez państwo takich instytucji prawnych, które zapewnią dochodzenie praw [9].

Prawo do sądu w kontekście dochodzenia drobnych roszczeń nie może być zatem postrzegane wyłącznie w sposób formalny, lecz funkcjonalny, przy zastosowaniu każdego sposobu, który pozwala na zwiększenie skuteczności dochodzenia swych praw przez jednostkę. W sytuacji zaś, gdy liczna grupa podmiotów nie dochodzi bądź nie jest w stanie dochodzić przysługujących im uprawnień indywidualnie, bądź w postępowaniu grupowym opartym na modelu opt-in, w opinii wielu państw należących do Unii Europejskiej, co jest dostrzegalne w ich ustawodawstwie, konieczne jest sięgnięcie do modelu opt-out. Regulacje opierające w różnym zakresie postępowanie grupowe na modelu opt-out wprowadziły Belgia, Dania, Hiszpania, Holandia (Królestwo Niderlandów), Niemcy czy Portugalia [4, c. 6].

Wybór korzystniejszego modelu jest zatem trudny i uzależniony od przyjętego kryterium. W razie przyjęcia kryterium skali, to korzyści w modelu opt-in będą mniejsze, aniżeli w modelu opt-out ponieważ grupa będzie rzadko obejmować wszystkie podmioty, którym przysługuje danego rodzaju roszczenie. Również oceniając obydwa modele z punktu widzenia zachęcania stron do polubownego zakończenia sporu, w postępowaniu grupowym opartym na opt-out pozwany ma silny bodziec, by zawrzeć ugodę. Oszczędza mu ona kosztów dalszych postępowań sądowych oraz ryzyka potencjalnych przegranych. Wprawdzie oznacza to (co najmniej częściowe) przyjęcie przez pozwanego odpowiedzialności za szkodę, ale dzieje się tak z jego udziałem i w toku negocjacji. Zarazem daje mu gwarancję, że określonego rodzaju roszczenia już mu nie zagrażają. Gwarancji definitywnego zakończenia sprawy nie daje natomiast pozwanemu postępowanie oparte na modelu opt-in, albowiem grupy nie obejmują wszystkich osób, którym przysługuje roszczenie. Oznacza to, system oparty na mechanizmie opt-in zapewnia słabsze bodźce dla strony pozwanej do polubownego rozstrzygnięcia sporów, aniżeli ma to miejsce w ramach modelu opt-out [10]. Natomiast przeciwko opieraniu postępowania grupowego na modelu opt-out przemawia wcześniej podniesiona możliwość nadużyć i „wymuszania” na pozwanym zawierania ugód. Nie bez znaczenia też dla wyboru właściwego modelu pozostają też koszty postępowań grupowych i obciążenie sądów tymi postępowaniami w przypadku przyjęcia modelu opt-in i opt-out. Postępowania oparte na modelu opt-out w znacznie mniejszym stopniu obciążają sądy, nie zachodzi bowiem konieczność wielu postępowań, są one tym samym tańsze.

Oparcie postępowania grupowego na jednym bądź drugim modelu pozostaje wyborem ustawodawcy państwa, w którym regulacje te będą obowiązywać. Każdy z modeli – opt-in i opt-out ma wady i zalety, stąd niektóre państwa decydują się na oparcie postępowania grupowego zarówno na jednym, jak i drugim modelu, w zależności od przedmiotu procesu grupowego inne zaś postępowanie grupowe opierają na modelu opt-in lub modelu opt-out.

1. Por. M. Glicz: *Postępowanie grupowe jako instrument dochodzenia roszczeń odszkodowawczych na rynku kapitałowym*, *Gdańskie Studia Prawnicze* z 2011 r., nr 2, s. 315.
2. Por. J. Jodłowski, Z. Resich, J. Lapierre, T. Misiuk-Jodłowska, K. Weitz: *Postępowanie cywilne*, Warszawa 2009, s. 189 i nast.
3. Por. P. Grzegorzcyk: *Ustawa o dochodzeniu roszczeń w postępowaniu grupowym. Ogólna charakterystyka*, Warszawa 2011, s. 82.
4. *Postępowanie grupowe w modelu opt-out – materiał do pre-konsultacji*. Ministerstwo Rozwoju, Warszawa 2016, s. 4.
5. Szerzej T. Zembrzusi: *Architekt w postępowaniu grupowym, czyli powództwo o ustalenie odpowiedzialności pozwanego*, w: *Sine ira et studio. Księga jubileuszowa dedykowana Sędziemu Jackowi Gudowskiemu*, redakcja naukowa T. Ereciński, P. Grzegorzcyk, K. Weitz, Warszawa 2016, s. 762-783.
6. Por. R. Kulski: *Opinia Biura Analiz Sejmowych o rządowym projekcie ustawy o dochodzeniu roszczeń w postępowaniu grupowym (druk sejmowy 1829) dostępna na stronie internetowej <http://www.sejm.gov.pl>*.
7. *Postępowanie grupowe w modelu opt-out – materiał do pre-konsultacji*. Ministerstwo Rozwoju, Warszawa 2016, s. 4.
8. 2011/2089 (INI).
9. P. Grzegorzcyk i K. Weitz: *Konstytucja RP. Tom I. Komentarz do art. 1-86*, Wydawnictwo CH Beck, Warszawa 2016, komentarz do art. 45 Konstytucji RP).
10. Por. M. Niedużak: *Postępowanie grupowe. Prawo i ekonomia*, Warszawa 2014, *Legalis*.

Свечковскі Я. Провадження за груповим позовом - модель opt-in чи модель opt-out

В статті аналізуються особливості групового провадження у цивільному процесі Польщі. Польський законодавець, з метою прискорення вирішення справ у цивільному процесі, запровадив Закон від 17 грудня 2009 р. про розгляд позовів у груповому провадженні, тобто можливість розгляду справ для багатьох позивачів в одному провадженні. Закон запроваджує умови допустимості групового провадження, вказуючи, що це цивільний процес, у якому група з не менше 10 осіб пред'являє позови одного виду на одній і тій же фактичній підставі. Застосування акту про групове провадження також обмежується позовом про відповідальність за шкоду, заподіяну небезпечним продуктом, про делікт, про відповідальність за невиконання або неналежне виконання договірних зобов'язання або про безпідставне збагачення, а також щодо претензії щодо захисту споживачів також в інших питаннях. Крім того, виключено пред'явлення позовів про захист особистих прав, за винятком позовів, пов'язаних із тілесним

ушкодженням або спричиненням розладу здоров'я, у тому числі позовами до найближчих членів сім'ї потерпілого, який помер внаслідок тілесного ушкодження або що спричиняє розлад здоров'я.

Автором аналізуються декілька моделей відповідного типу провадження. Відзначається, що оцінюючи обидві моделі з точки зору заохочення сторін до мирного врегулювання спору, у груповому провадженні про відмову відповідач має сильний стимул досягти врегулювання. Це заощаджує йому витрати на подальший судовий розгляд і ризик потенційних програвів. Хоча це означає (принаймні частково) прийняття відповідачем відповідальності за заподіяну шкоду. У той же час це дає йому гарантію, що йому більше не загрожують певні види претензій.

Автор підсумовує, що засновувати групове провадження на тій чи іншій моделі залишається вибором законодавця держави, в якій будуть застосовуватися ці норми. Кожна з моделей вибору та відмови має переваги та недоліки, тому деякі країни вирішують імплементувати групове провадження на обох моделях, залежно від предмета групового судового розгляду, тоді як інші групові процедури базуються на моделі згоди або вибору. - вихідна модель.

Ключові слова: цивільний процес, груповий позов, провадження за груповим позовом, група позивачів, модель opt-in, модель opt-out

Świczkowski J. Class action: opt-in or opt-out model?

Class action is analyzed in the article.

The Polish legislator, with a view to speeding up civil proceedings, introduced by the Act of 17 December 2009, on pursuing claims in group proceedings, the possibility of hearing cases for many plaintiffs in one proceeding. The act introduces the conditions for the admissibility of group proceedings, stating that it is a civil proceeding in which a group of at least 10 people pursues claims of one type based on the same factual basis.

The author explains that the application of the act on group proceedings has also been limited to pursuing claims for liability for damage caused by a dangerous product, for tort, for liability for non-performance or improper performance of a contractual obligation or for unjust enrichment, and in relation to claims for consumer protection also in other matters. In addition, the pursuit of claims for the protection of personal rights is excluded, with the exception of claims arising from bodily injury or causing health disorder, including claims due to the closest family members of the victim, who died as a result of bodily injury or causing health disorder.

It is emphasized that there are also restrictions on the possibility of using group proceedings in the event of pursuing pecuniary claims resulting from bodily injury or causing health disorder, including pecuniary claims due to the closest family members of the victim, who died as a result of bodily injury or caused health disorder.

The author analyzes the models of class action in detail. It is stressed in the article that the choice of a more favorable model is difficult and depends on the adopted criterion. If the scale criterion is adopted, the benefits in the opt-in model will be smaller than in the opt-out model because the group will rarely include all entities

entitled to a given type of claim. Also, when assessing both models from the point of view of encouraging the parties to settle the dispute amicably, in opt-out class proceedings the defendant has a strong incentive to reach a settlement. It saves him the costs of further court proceedings and the risk of potential losers. Although this means (at least partially) accepting the responsibility for the damage by the defendant, it is so with his participation and in the course of negotiations. At the same time, it gives him a guarantee that he is no longer threatened by certain types of claims.

However, the defendant does not guarantee the definitive conclusion of the case by the opt-in procedure, because the groups do not include all persons who are entitled to a claim. This means that the system based on the opt-in mechanism provides weaker incentives for the defendant to settle disputes amicably than under the opt-out model.

On the other hand, the previously raised possibility of abuse and «forcing» the respondent to conclude settlements speaks against basing the group proceedings on the opt-out model. The costs of group proceedings and the burdening of the courts with these proceedings in the event of adopting the opt-in and opt-out model are also important for the selection of the appropriate model. Proceedings based on the opt-out model are much less burdensome for the courts, as many procedures are not necessary and are therefore cheaper.

The author concludes that basing group proceedings on one or the other model remains the choice of the legislator of the state in which these regulations will apply. Each of the opt-in and opt-out models has advantages and disadvantages, hence some countries decide to base group proceedings on both models, depending on the subject of the group trial, while other group proceedings base on the opt-in model or opt-out model.

Keywords: civil procedure, class action, class action proceedings, group of plaintiffs, opt-in model, opt-out model

Wyrzykowski Wojciech

OGRANICZENIA W ZBYWALNOŚCI AKCJI W POLSKIM KODEKSIE SPÓŁEK HANDLOWYCH

I. Wstęp

Oczywistym jest, że akcje jako papiery wartościowe charakteryzują się cechą zbywalności. Ustawodawca daje temu wyraz w treści przepisu art. 337 § 1 KSH [1], wskazując, że akcje są zbywalne. Jednocześnie zdarza się w praktyce, że z wielu powodów inwestorzy (akcjonariusze) pragną zagwarantować sobie stały krąg osób, z którymi pozostają w spółce. Zabieg taki zwany potocznie winkulacją opierać się może na różnych podstawach prawnych, w tym na statucie